

ZPRÁVY

11. sjezd historiků, Olomouc 2017

Ve dnech 13.–15. září 2017 se po šesti letech uskutečnil v pořadí již 11. sjezd historické obce České republiky, navazující na chvályhodnou tradici, jejíž kořeny sahají až do roku 1937.

Pořadatelé letošního sjezdu byly Sdružení historiků ČR (Historický klub 1872) a Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Z organizačního výboru, zahrnujícího zástupce obou institucí, lze zmínit např. prof. PhDr. Jiřího Kociana, CSc., prof. PhDr. Petra Vorla, CSc., doc. PhDr. Marii Ryantovou, CSc., doc. PhDr. Václava Ledvinku, CSc., doc. Mgr. Radmilu Švaříčkovou Slabákovou, Ph.D., nebo prof. PhDr. Jiřího Lacha, M.A., Ph.D.

Sjezd se konal vpravdě symbolicky ve statutárním a církevně metropolitním městě Olomouci. V jednom z nejvýznamnějších historických (centrum Olomouce je ostatně městskou památkovou rezervací) i právních středisek Moravy (krom Právnické fakulty Univerzity Palackého zde sídlí rovněž vrchní soud). Přenesl tak oproti minulému, ostravskému kongresu, pozornost vědecké i laické veřejnosti z místa spojeného s industrializací a nacházejícího se na hranicích Slezska, do místa na Hané dýchajícího starobylostí a krásou jejích památek (osídlení je doloženo od mladého paleolitu a o sídlu Olomouc se dočteme již kronice Kosmově). Pro kongresová jednání byly využity prostory Filozofické fakulty UP a Konviktů (Umělecké centrum UP), ale i NH Collection Olomouc Congress, Regionální centrum Olomouc nebo Kino Metropol.

Sjezdy historiků jsou nejen reprezentativní, ale i odborná stavovská shromáždění oboru. Díky tomu umožňují obecným i právním historikům tříbit názory, sdílet a vyměňovat si poznatky, informace, rozvíjet vědecký diskurz. Také lze při vystoupeních i v diskuzích sledovat a porovnávat nejnovější úroveň a výsledky vědeckého bádání. Ukazují evoluci stavu a podmínek české historiografie. Stále úžeji propojený svět, zrychlující se technologický pokrok a měnící se socioekonomická realita totiž staví před historiky nové naléhavé otázky. Jde o problémy nejen obsahové, nýbrž i metodologické a komunikační a vyžadují častěji než dříve interdisciplinaritu i schopnost srozumitelně výsledky poznání popularizovat.

To vše 11. sjezd ve svých panelech reflektoval, když se krom historiků sjezdu zúčastnili také právníci, etnologové, muzejníci, památkáři, archiváři, jazykovědci, pedagogové, ekonomové a teologové. Ukázal tím pluralitu a pestrost témat stávajícího bádání, dotýkajícího se dějin, čímž potvrdil jak rousseaovskou tezi, že všechno souvisí se vším, tak snad i narůstající vědomí důležitosti vlastní historie pro budoucí generace.

I to je jeden z důvodů, proč bývají sjezdy historiků hojně navštíveny nejen badatelkami a badateli z českých zemí, ale také ze Slovenska a ze zahraničí. Ani 11. sjezd nebyl v tomto směru výjimkou, naopak toto konstatování verifikoval, když mezi 605 zapsanými účastníky (celkový počet účastníků přesáhl úctyhodné číslo 800) se nalézalo také několik

desítek vědců ze Slovenska, Polska, Maďarska, Rakouské republiky, Spolkové republiky Německo, Francie, Velké Británie nebo Spojených států amerických.

Z prestižních zahraničních hostů lze zmínit přítomnost např. Lynn Huntové z Kalifornské univerzity v Los Angeles, specialistky na Francouzskou revoluci a kulturní historii (zejména s akcentem na generová studia), která v rámci slavnostního programu vystoupila s přednáškou sledující posuny v matérii globální historie, na níž se soustřeďuje zájem dějepisné vědy. Dále je možné jmenovat prof. Charlese Ingraa z Purdue univerzity v Indianě, zakladatele projektu Scholars Initiative. Tento projekt si klade za cíl zkoumat balkánskou historii kriticky k národnímu pojetí dějin.

Ve své slavnostní přednášce se věnoval otázce proměňujícího se vnímání habsburské monarchie, která je stále větší skupinou historiků vnímána pozitivně. Toto pojetí je založeno na prezentistické metodě akcentace následujícího vývoje ve střední a středovýchodní Evropě a (nutno říci, že spekulativní) hypotéze, že kdyby monarchie přetrvala, nebyly by světové války, totalitní režimy apod. Nutno říci, že toto pojetí má i své slabé stránky. Nebere v potaz objektivní důvody zániku Rakouska-Uherska. Těmi byly např. trvalé hospodářské těžkosti (nerovnoměrný ekonomický vývoj, dlouhá krize v letech 1873–1896 apod.) a sociální, právní i národnostní problémy. Zmínit lze v této souvislosti i antropogenní charakter 1. světové války, jejíž vypuknutí např. prof. Herbert Schambeck, bývalý prezident rakouské Spolkové rady, spojuje přímo s chybami a zaviněním elit Rakousko-Uherska a Německé říše.

Program sjezdu tvořily tři hlavní sekce (H01 Vytváření historického vědomí moderní společnosti. Výuka a společenská funkce dějepisu, H02 Společnost v sítích – ekonomické, technické a sociální vazby a komunikační toky, H03 Domácí a cizí – migrace a integrace očima české historiografie) a celkem 80 panelů. Z právněhistorických témat, s nimiž se účastníci mohli na sjezdu setkat, lze např. jmenovat tři panely o českoslovákismu, kde byla vedena diskuze o odlišnostech českoslovákismu jako teorie jednotného politického národa a českoslovenství jako ztotožnění se společným státem Čechů a Slováků. Témat z právních dějin se dotýkal i panel Cesty k pochopení vypovídací hodnoty raně novověkých narativních pramenů. Také panel Klasifikace, evidence, interpretace, důležitý pro správnou analýzu raněnovověkých pramenů anebo romanistický panel Římské právo v dějinách inspirativně překračující limity římského práva do středověku i současnosti. Dále byl pro právní historiky zajímavým panel Nové výzvy výzkumu okupace a anexe: české země, nacionální socialismus, modernita, kde u tématu ohledně holocaustu vystoupil i známý badatel o době Protektorátu Čechy a Morava Benjamin Frommer. Konečně je na místě zmínit panel Právní postavení menšin v meziválečném Československu, obsahující pestrou škálu vystoupení, na němž byla účastí početně přítomna jurisprudenc Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

Právní historie, zejména pražská, byla vůbec na 11. sjezdu významně zastoupena, a to jak mezi garantujícími, tak mezi vystupujícími i diskutujícími. Již shora zmíněný panel Právní postavení menšin v meziválečném Československu garantoval prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., děkan PF UK a ředitel Ústavu právních dějin PF UK a JUDr. Kamila Bubelová, Ph.D., z Katedry teorie práva a právních dějin PF UP. Ta rovněž na panelu vystoupila, hovoříc na příkladu konkrétních kauz o právní ochraně židovské menšiny v meziválečném Československu. Na témže panelu vystoupil JUDr. PhDr. René Petráš z Ústavu právních dějin PF UK s metodickým příspěvkem ohledně problémů výzkumu národnostních menšin

v meziválečné ČSR. Doc. Dr. Harald Scheu, Ph.D., z PF UK se zase věnoval meziválečné ochraně národnostních menšin a roli, kterou u ní hrály jejich mateřské země. JUDr. Jiří Šouša, Ph.D., z Ústavu právních dějin PF UK se krom aktivní účasti v diskuzi na řadě panelů zabýval ve svém příspěvku tematikou zasahující i do odvětví trestního a ústavního práva, totiž amnestiemi trestněprávních deliktů ve 20. a 30. letech 20. století v Československu ve vztahu k menšinové otázce, přičemž provedl zobecnění a kategorizaci těchto amnestií. Konečně prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., měl společně s doc. PhDr. Janem Němečkem, DrSc., na panelu vystoupení k Národnostnímu statutu z roku 1938 z komparativního pohledu. Prof. Jan Kuklík se zúčastnil též panelu Domácí a cizí – migrace a integrace očima české historiografie s příspěvkem nazvaným Výzkum a současné vidění právní integrace přistěhovalého zahraničního obyvatelstva.

Jednou z garantujících panelu Fontes prohibiti. Situační zpráva pro 21. století (Zavřou se brány archivů? Přelud či hrozba?) byla doktorandka na Katedře právních dějin PF UK JUDr. Daniela Němečková. Tento panel uzavíral diskuze spojené s projednáváním, přijetím a důsledky nálezu Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2016, sp. zn. Pl. ÚS 3/14, týkajícího se zpřístupňování archiválií vzniklých před 1. lednem 1990 z činnosti bezpečnostních složek podle zákona o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek. Na panelu vystoupil také manželský pár studentů doktorského a magisterského programu z Katedry právních dějin PF UK Bc. Tereza Blažková a Mgr. Lukáš Blažek. Panel Římské právo v dějinách garantoval mj. romanista JUDr. Petr Dostalík, Ph.D., z olomoucké Katedry právních dějin a teorie práva, který zde vystoupil s příspěvkem k problematice zpracování cizí věci, přičemž nevnímal jen římskoprávní aspekt, nýbrž i stávající úpravu. O responsích a consiliích hovořil na témže panelu doc. JUDr. Miroslav Černý, Ph.D., JU.D., o věkových hranicích a římskoprávním vlivu na ně pak Dr. Ondřej Horák, Ph.D., z katedry teorie práva a právních dějin UP. Na panelu Vznik a problémy šlechtické obce podunajské monarchie 17.–20. století se podílel JUDr. Marek Starý, Ph.D., z Katedry právních dějin PF UK s příspěvkem ohledně císařských majestátů na panský stav a jeho reflexi ve stavovské společnosti na sklonku doby předbělohorské.

Na závěr 11. sjezdu historiků byli vyhlášeni laureáti Ceny děkana Filozofické fakulty Univerzity Palackého, určené pro studující v doktorském studijním programu a Ceny Josefa Pekaře, udělované Sdružením historiků České republiky (Historický klub 1872) a Pekařovou společností Českého ráje autorům mimořádných historických monografií ve věku do 35 let. Cenu děkana FF UP obdržel na 1. místě PhDr. Michal Kurz z Ústavu českých dějin FF UK za příspěvek „*Do služeb lidu!*“ *Historické dědictví jakou součástí ideálu „socialistického města“ v období padesátých let.* Cenu Josefa Pekaře získala Mgr. Michaela Závodná, Ph.D., za knihu *Koleje a město. Problematika městské kolejové dopravy ve vybraných moravských a slezských městech v letech 1850–1918.* Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2016.

Akce byla doprovázena bohatým kulturním a společenským programem, např. barokní operou Johanna Adolpha Haaseho z roku 1726 *La Semele*, který umožnil zájemcům prohloubit kontakty a pokračovat v odborných diskuzích i po ukončení panelů. Nezbývá než doufat, že úspěšné konání sjezdu povede k dalšímu růstu kvality odborné produkce a překonání trendu, kdy „*všichni píší a nikdo nečte*“. Tento výsledek už ovšem nezáleží jen na samotných tvůrcích, ale v prvé řadě na zodpovědném přístupu příslušných míst, které nahradí kulturu výkaznictví, tabulkovou evaluaci „vědecké výkonnosti“ a kapitali-

zaci ducha, jež trefně kritizuje Konrad Paul Liessmann ve své Teorii nevzdělanosti návratem k ideji vzdělaného člověka, hodnotám vědění a k požadavku primátu kvality bádání a vědecké tvorby.

Jiří Šouša